

Сценарій „Моє місто – моя історія жива”

Моя прекрасна, вічна, люба Вінниця,
Мій рідний край – Подільська сторона!

Бібліотекар. Сьогодні на сторінках усного журналу „Моє місто – моя історія жива” ми поговоримо про наше місто Вінницю.

Відкриваємо першу сторінку журналу: „Історія м. Вінниці”.

1-й читець. " Місто над Бугом”

Місто над Бугом величне, привітне,
Все в розмаїтті вогнів!
Тут ми з тобою родились, зростали,
Тут провели свої юності дні.

Місто над Бугом, місто над Бугом,
В моєму серці лиш ти.
Щира, привітна, як красна дівчина,
Вінниця радо зустрине завжди!

Шпилі соборів блискучі, яскраві
Видно ще здалеку з двох берегів.
В зелені, квітах весною буяє,
В ніч зачарує намистом вогнів!

Тож приїжджайте на Україну,
Місто над Бугом стрічатиме Вас.
І незабутнім буде назавжди
В Вінниці Вами проведений час!

Лариса Заболотна-Місецька „Місто над Бугом”

2-й читець.

Вінниця! Сонцем дорога завітчана
Мрії жадає у світ перелляти!
Вінниця - вітру небесного дівчина
В кожному серці запалює свято.

Вінниця! Щастя солодкого струни
Я заплету у стежки твої чисті!
Котяться, котяться всесвіту луни,
Щоб не порвалось єднання намисто!

1-й читець. „Серце Поділля”.

Вінниця - пісне моя,
Стала на крила
І в небо злетіла.
Це все Вінниця -
ясна зірка моя,
Сяє над містом
грайлива, барвіста,
В моїм серці.

Серце Поділля – Вінниця,
Зорями славиться Вінниця.
Краю перлина завжди гостинна
Квітне, мов сад, - Вінниця.
Назавжди доля – це ти...

Геннадій Білявський

2-й читець. „Вінниці”

Ти у мене у серці не гостя.
Хто у мене тебе одбере?
Я люблю твоє тихе Замостя

й закосичене місто Старе,
п'ятничанські над Бугом заплави,
серце б'ється од них веселіш...
Як Богунії сонце яскраве,
на майдані козацької слави
ти дітям України стоїш.
Понад смутком вербової Кемпи
лине чайка рожева увись.
Шістсотлітні історії темпи
гнули, м'яли тебе: „Підкорись!...”
Ти нелегко виходила в люди,
ти чекала своєї пори –
і подзьобані кулями груди
піднімають старезні Мури.
Не взяли їх ні кулі іржаві,
ні державних мужів протеже.
Не скорилась Москві і Варшаві,
тож чи соришся втомі уже?
Поставай, рішенець недалечко,
знов Нечаєві коні іржуть.
Буть і будь – України краєчком,
непричаленим чайки крилечком,
невінчаною гордістю
будь!

Михайло Каменюк

1-й ведучий.

Найдавніша письмова згадка про місто Вінницю датується другою половиною XIV століття. На території міста та його околиць знайдено залишки поселень трипільської та черняхівської культур, скіфських укріплень, які свідчать про обжитість краю з прадавніх віків. У назві нашого міста чотирнад-

цятий вік перекликається з сьогоднішнім. Тоді після перемоги над монголо-татарськими ордами литовське князівство намагалося зміцнити своє панування на Поділлі. Тому на узгір'ї лівого берега річки Південний Буг був збудований дерев'яний замок площею 1100 квадратних метрів з 6-ма вежами, у якому розмістився гарнізон захисників, а довкола тупилися оселі міщан. За свідченнями литовського літопису у 1363 році вирішено „города Подольские умуровать” і серед них „В ницу”. Цим пояснюється найбільш вірогідна легенда походження назви міста від древньоруського слова „в но” – посаг, придбання, котре з часом перейшло у Вінницю” внаслідок фонетичних перетворень. А взагалі щодо походження назви „Вінниця” єдиної думки не існує. Традиційними є три версії. Одна із версій, що Вінниця дістала свою назву від гуралень (винокурень). За попередньою термінологією їх називали „винницями”. Згідно із третьою версією назва міста походить від назви невеликої річки Віннички – лівої притоки Південного Бугу. **День міста відзначається у першу неділю вересня щорічно.**

2-й читець. Існує дуже гарна легенда про Вінницю.

Прийшов на берег Бугу чоловік, поставив собі хату і зажив із жінкою. Невдовзі народилися у них дві донечки. Одну батьки назвали Вишенькою, а другу – Вінничкою. Росли дівчата, як ягоди, рум'яні та веселі. А коли виростили, то одружилися з працьовитими рибалками. Поставили Вишенька зі своїм чоловіком дерев'яну хату на правому барезі Бугу, а Вінничка – на лівому. Жили у злагоді, працювали дружно. У дуплах мед вибирали, ліс рубали, випалювали пеньки, на згарищах землю орали і жито засівали.

Одного разу зірвався сильний вітер, непроникна пільма накрила оселі. Птахи перестали співати, сонце сховалося у темній хмарі. То не буря надходила, а страшні татари понад Бугом чорну куряву підняли. Оточили зненацька домівки Вишеньки і Віннички, хотіли всіх у полон забрати, на східних ринках молодичок продати. Виходу не було. Краще смерть, ніж безнадія й неволя. Вінничка першою запалила свою хату. Сестра Вишенька побачила вогонь за Бугом - і от уже горить і її оточена хата. Як дві свічки, палали де-

рев'яні хати, тріскотів вогонь. Від пекучого жару та їдкого диму сахнулися татари. А серця двох сестер розірвалися від горя...

Минули роки. Прийшли нові люди на берег Бугу, осіли тут. Розповіли їм люди з сусідніх сіл про гірку долю Віннички і Вишеньки. На добру пам'ять про них їхніми іменами назвали річечки-притоки, що несуть свої води до Південного Бугу. Побудували тут кам'яну фортецю, а місто біля неї назвали іменем однієї з приток – Вінницею.

2-й ведучий. Історія міста невід'ємна від історії українського народу, який впродовж всього життя боровся за право бути володарем своєї землі. Значно ускладнювали розвиток міста міжусобні війни у Литовському князівстві та напади зовнішніх ворогів. Лише з 1400 до 1569 року Вінниця зазнала 30 спустошливих напад татар. Але й за цих важких умов місто розвивалось як економічний і культурний осередок. У 1545 році в ньому нараховувалось 273 будинки, через сім років – 429. З спорудженням у 1558 році нової фортеці на острові Кемпа виникло „Нове місто” на правому березі Південного Бугу і продовжувало розвиватись „Старе місто” на лівому.

Тогочасні літописці та очевидці відмічали, що цей край має все, що тільки може вродити земля. Тому впродовж багатьох століть Вінниця, як і все Поділля, знаходилась на перехресті експансійних змагань сусідніх князівств, орд, королівств та імперій. Проте й за таких важких умов місто розвивалось як економічний та культурний осередок. У 1565 році місто стає центром Вінницького повіту Брацлавського воєводства, а у 1598 році - адміністративним і економічним осередком цього воєводства. Про вагому роль Вінниці у житті краю свідчить надання їй у 1580, 1593 та 1634 роках привілеїв безмитної торгівлі на всій території польсько-литовської держави і надання в 1640 році магдебурзького права.

Важливі процеси у ті роки протікали у духовному житті її мешканців. Католики у 1617 та 1624 рр. завершили будівництво двох монастирів, у 1642р. відкрили єзуїтський колегіум. Серед православних віруючих наростає популярність вінницького братства Кузьми й Дем'яна, яке з останньої чве-

рті XVI століття утримувало українську братську школу. Завдяки зусиллям відомого діяча культури Петра Могили та Брацлавського підсудка Михайла Кропивницького у 1632 році відкрито православний колегіум.

1-й ведучий. Визначною подією цього століття в історії міста був розгром польського війська у березні 1651 року козацькими полками під проводом славетного Івана Богуна. У 1643 та 1653 рр. Вінницю відвідував Богдан Хмельницький, котрий після цієї перемоги сказав: „Тебе славний полковнику, не забуде народ ніколи”. Протягом 1653 – 1667рр. Вінниця була полковим містом Української держави - Гетьманщини (**Демонструється карта „Вінниччина козацька”**).

2-й ведучий. Далі події розвивалися так: після приєднання у 1793 році Брацлавського воєводства до Російської імперії Вінниця стає повітовим містом утвореної Подільської губернії. У 1798р. у місті запроваджується „Городове положеніє”, тоді як в цілому в Росії його впровадження відбувалось лише після указу 1801 року.

1-й ведучий. Важливим стимулом подальшого розвитку міста стало будівництво Києво - Балтської залізниці та відкриття залізничного сполучення Козятин – Здолбунів, завдяки чому відкрились можливості безпосередніх зв’язків з Києвом, Одесою, Москвою, Петербургом, а також Польщею. За останні 40 років XIX століття Вінниця зроста майже у три з половиною рази. Її належало перше місце в Подільській губернії за розміром товарообороту.

Відчутно змінювалось місто на початку XX століття. У 1911 році побудовано першу чергу водогону, встановлено електроосвітлення. У 1912 році відкрито трамвайне сполучення Замостя з центром міста, завершено будівництво суперфосфатного заводу.

З 1914 року Вінниця стає адміністративним центром Подільської губернії.

Бурхливі події відбулись у місті протягом 1917 - 1918рр. Завдяки його вигідному географічному розташуванню тут перебували штаби революційних військ. У лютому 1919 року знаходився уряд Української народної рес-

публіки. Важливим випробуванням для мешканців міста стали політичні репресії з боку пролетарської диктатури у 30-ті роки.

2-й ведучий. У 1932 році місто стало адміністративним центром новоствореної Вінницької області, у якому до початку війни 1941-1945рр. нараховувалось близько 100 тис. жителів. Про масштаби завданої окупантами йому шкоди сучасники можуть судити хоча б з того, що після визволення у 1944 році у Вінниці залишилось лише 27 тис. жителів. З 50 промислових підприємств вціліло тільки 10. Повністю було зруйновано понад 1880 житлових будинків. Живуть і навіки зберезуться у людській пам'яті імена і подвиги сотень і сотень вінничан, котрі героїчно боролись проти інтервентів на фронтах війни та у антифашистському підпіллі.

1-й ведучий. З перших днів після визволення міста 20 березня 1944 року вінничани безупинно відбудовували його разом з досвідченими спеціалістами, котрі прибували з різних регіонів країни. Завдяки їх спільним зусиллям вже з вересня 1944 року розпочались заняття у медичному та педагогічному інститутах, багатьох школах, окремих технікумах. У квітні 1945 року відновили роботу 30 промислових підприємств, побудовано і заселено 17, 4 тис. кв. м. житла, а на кінець 1948 року була відроджена майже вся промисловість міста. Поряд з розвитком підприємств легкої та переробної промисловості з роками обласний центр перетворювався на місто машинобудівників, хіміків, будівельників і вже на початку 1955 року за кількістю населення перевищив рівень довоєнного періоду. Про зростання економічного потенціалу можна судити з того, що у 1970 році промисловість міста за день виробляла продукції у 5 разів більше ніж до революції протягом року.

1-й читець. Як гімн місту-трударю звучать слова видатного поета України М. Рильського:

Сади круг Вінниці рясні,
Цвітуть круг Вінниці пісні,
Як правди голос, голосні,
Як сонце золоте, іскриться

Під сонцем золота пшениця, -
Це людський труд, це волі криця...

М. Рильський

2-й ведучий. 600-річний ювілей у 1962 році Вінниця відзначала зростанням промислового потенціалу і розгортанням забудови житлового масиву „Вишенька”, а з 2003 року на півдні міста створюється новий житловий мікрорайон „Поділля”.

В останні роки почалась реконструкція старих і створення нових виробничих територій. Збудовано торговельні комплекси „Феріде - Плаза”, „Жовтень”, „МагіГранд”, „Магіцентр”, „Вишенський”, „ШОК”, муніципальний ринок на вул. Фрунзе-Кірова-Червоноармійська та ін. Місто розкинулось впродовж 12 кілометрів з обох мальовничих берегів Південного Бугу і займає 6096 гектарів. Серед його мешканців переважну більшість складають, майже 73 відсотки, складають українці. Потім, за кількістю, йдуть росіяни, білоруси, євреї, поляки та представники ще біля 100 національностей. В нових економічних, соціальних та інших теперішніх умовах Вінниця продовжує поступово розвиватись.

Бібліотекар. Відкриваємо другу сторінку журналу: „Сім чудес Вінниччини”

Бібліотекар. Ця сторінка розповість вам про сім чудес Вінниччини. Серед визначних пам'яток архітектури рішенням Вінницької обласної Ради переможцями обласного конкурсу „Сім чудес Вінниччини” визначено такі об'єкти:

Браїлівську скарбницю: Свято-Троїцький жіночий монастир XVIII ст. Української Православної Церкви, Державний музей П.І. Чайковського і графині фон-Мекк, пам'ятка архітектури XIX ст. (сmt. Браїлів, Жмеринський район);

Історико-культурний комплекс: „Буша” та „Гайдамацький яр” (V-XVI ст., Ямпільський та Чернівецький райони);

Історико-культурний центр духовності та злагоди (Костел Святого Флоріана XVIст., Свято-Миколаївський чоловічий монастир XVIII - XIX ст., синагога XVIII-XIX ст., м. Шаргород);

Національний музей-садибу М.І. Пирогова (м. Вінниця);

Немирівське городище-Великі вали (VII-VIст. до н. е., с. Сажки, Немирівський район);

Палац Потоцьких (пам'ятка архітектури XVIIIст., м.Тульчин);

Свято-Усікновенський скельний чоловічий монастир XI ст. Української Православної Церкви (с. Лядова, Могилів-Подільський район). **(Про сім чудес Вінниччини розповів доцент Вінницького державного педагогічного університету А.В. Гудзевич.)**

І так, Національний музей-садиба М. І. Пирогова увійшов у визначні історичні пам'ятки „Сім чудес Вінниччини”. З Вінницею пов'язано понад двадцять останніх років життя М. І. Пирогова, основоположника польової хірургії, засновника російського Червоного Хреста, автора 4-х томного видання „Топографічної анатомії”, який у свій час врятував від гангренни знаного італійця Джузеппе Гарібальді. Відкриті з 1947 року для огляду музей-садибу і склеп з набальзамованим тілом М. І. Пирогова лише протягом останніх 20 років відвідало понад шість мільйонів чоловік. **(Музей презентує співробітник музею ім. Пирогова).**

Бібліотекар. Відкриваємо третю сторінку журналу: „Літературно-мистецька Вінниця”.

Багате місто літературно-художніми та мистецькими традиціями. Вінниччани пишаються тим, що у місті розпочав творчий шлях Український академічний театр ім. І. Франка, відкривав невмирущу красу української пісні славетний М. Д. Леонтович. Під патронатом ЮНЕСКО у місцевому краєзнавчому музеї зберігається найбільша колекція Подільської ікони. Далеко за межами України відомі своєю виконавчою майстерністю міський камерний хор „Вінниця”, під керівництвом народного артиста України Віталія Івановича Газінського та танцювальний колектив „Барвінок”.

Великою популярністю у місцевих жителів та гостей користується літературно-меморіальний музей „великого сонцелюба”, класика української літератури М.М. Коцюбинського. Вінниччани також з повагою згадують селянського філософа Семена Олійничука, знавця Поділля Йосипа-Антонія Ролета, історика Валентина Отамановського, письменника Михайла Стельмаха, Трублаїні, Смолича, Левади, Зарудного, художника Тропініна та багато інших, що вписали немало славних сторінок в історію міста. **(На цю сторінку запрошено вінницьку поетесу В. Сторожук.)**

Бібліотекар. Відкриваємо останню сторінку усного журналу „Творчість молодих про рідну Вінниччину”.

На цій сторінці ми послухаємо студентів ВНАУ, які будуть читати свої вірші про рідну Вінниччину.

2-й читець. „Я люблю Поділля, Вінницю, люблю щиро і ніжно, синівською любов’ю – читаємо у зворушливих листах та замітках у газетах та журналах наших читачів і земляків, які проживають у Києві, Львові, Москві, Канаді та Італії.

Як доказ цієї щирої любові до Вінниці пропонуємо Вам давню настальгічну поезію Миколи Івановича Купрія „Прощання з містом”.

В сивому, молочному тумані
Загубилась далеч золота,
Від Замостя вгадуються грані
Абрису бужанського моста.
Будь здорове, найрідніше місто,
Не здавайся сірим і хмурним,
Щоб вогнів твоїх живе намисто
Сяло розмаєм осяйним.
Стоїмо. І серце завмирає,
Ранній вечір хмаркою повис,
На прощання слів не вистачає,
Котить вітер пожовтілий лист.

Сплять, дощем зволожені, будинки,
Зведені у славі і біді,
Змахують непрошені сльозинки
Привокзальні липи молоді.
Дай на щастя руки вузлуваті,
Щоби сум непрошений зачах,
Місто у смарагдовому платті,
З русою косою на плечах.
Станемо, задивимось у вічі,
Поклянемося вірності своїй...
Будь здорова, Віннице! До стрічі!
Місто сальвій і юначих мрій.

Бібліотекар. От і закінчився наш усний журнал. Сподіваємося, що все, що ми сьогодні почули і побачили, вам сподобалось і ви частіше звертатиметеся до історії, творчості українських поетів, тоді у вашій душі оселиться любов.

Сценарій підготувала методист бібліотеки ВНАУ

Н. А. Непорочна